CEVAT ABİNİN ARDINDAN...

KÜRŞAD ATALAR

Benim Pınar Yayınları'yla tanışıklığım gençliğimin ilk dönemlerine rastlar. 1981 yılında, henüz lise birinci sınıf öğrencisi iken, hemen herkes gibi ben de Seyyid Kutub'un *Yoldaki İşaretler*'i ve Mevdudi'nin *Kur'ân'a Göre Dört Terim*'i vb. kitapları okuyarak İslâmcılık serüvenime başladım. O dönemde camiamıza ait yayınevlerinden yeni çıkan her kitabı okuma gibi bir hevesimiz vardı. Zaten o yıllarda çok fazla da kitap yayınlanmıyordu! Ankara Ulus'ta Hacı Bayram Veli Camii civarındaki kitapçılarda dolaşır, yeni çıkan kitapları sorar, sohbet imkânı olan birkaç mekânda yapılan güncel tartışmalara dâhil olurduk. Pınar Yayınları'nın cami civarındaki ara sokakta bulunan küçük ve şirin mekânında yapılan sohbetler ise çok hararetliydi. Özellikle Ankara Pınar'ın önemli isimlerinden Mehmet Kaya ve Ramazan Ersoy o dönemde sıklıkla kitapçıya uğrar, başka çevrelerden de zaman zaman ziyarete gelen misafirlerle yoğun fikrî tartışmalar yapılırdı.

Ben de zaman zaman Pınar'a uğradığım için o tartışmalara şahit olur, bunlardan istifade ederdim. O günlerden birinde Mehmet Kaya, belki de teşvik olsun diye, bana Toshihiko Izutsu'nun yeni çıkan *Kur'ân'da Dini ve Ahlaki Kavramlar* kitabını hediye etmişti. Sayfaları bugün çok yıpranmış olsa da o kitabı hâlâ saklarım. Çünkü bendenize hediye edilen ilk kitap odur! İşte o yıllardan beri Pınar Yayınları'nın Ankara çevresiyle olan irtibatım hiç kesilmedi. Daha sonra yayınevinin şubesinde sorumluluk üstlenen isimlerle (örneğin, Musa Çağlar, Metin Mahitapoğlu vb.) veya camiadan olan diğer bazı kişilerle ilişkilerim hep devam etti. Cevat abiyi ise daha sonra tanıdım. İsmini sık duyuyordum, fakat ilk yıllarda İstanbul çevresiyle irtibatım yoktu. Bu, 1987 yılından itibaren, yani yazı hayatına başladıktan sonra tedricen oldu. Önceleri *Girişim* ve *İktibas* dergilerinde tercümelerimle makalelerim yayımlanıyordu. Ardından da kitap çevirilerim ve telif eserler geldi. Çevirmenliğe yine Pınar Yayınları'ndan çıkan Seyyid Abdüllatif'e ait *Kur'ân'ın Zihnî İnşası* kitabıyla başladım. Ardından hepsi de Pınar Yayınları'ndan çıkan (Çağlar Yayınları'nın bastığı H. A. R. Gibb'e ait *İslâm'da Modern Eğilimler* adlı kitap hariç) on eserle devam etti. Ardından telif eserler geldi. İlk iki telif kitabımı daha önce Anlam Yayınları basmıştı. 2012 yılından itibaren ise "Bütün Eserleri" başlığı altında (bu iki kitabın da yayın iznini alarak) dizi şeklinde Pınar Yayınları yayımlamaya başladı. Cevat abinin bu konudaki âlicenaplığına müteşekkir olduğumu burada bir kez daha ifade etmek istiyorum. Yayımlamayı düşündüğüm ve taslak metinlerini gönderdiğim hiçbir kitabımı geri çevirmedi. Bana karşı bu konuda çok özendirici davrandı. Kendisini bir kez daha hayırla yâd ediyorum.

Cevat abi, çabuk ve sıcak ilişki kurabilen biriydi. Şahsen tanıdıktan sonra yüz yüze veya telefonla görüşmelerimiz hep sürdü. İstanbul'a her gittiğimde kendisini ziyaret ederdim. Ne zaman "Abi sizinle görüşmek istiyorum!" desem, (önemli bir mazereti yoksa) talebimi geri çevirmezdi. Yine bu ziyaretlerimden birinde, kendisine "Abi, bu

Teoman Duralı Uluslararası Felsefe-Bilim Sempozyumu. Celâl Fedai, Asım Öz, Cevat Özkaya, Kürşad Atalar, Beyza Atalar (7 Aralık 2022)

İstanbul'u tanımak ne kadar zor; nereyi görsen, illa ki bir yapı, kitabe, bina vs. eksik kalıyor." diye serzenişte bulunduğumda, "İstanbul'u ve tarihini, ancak önemli yaşanmışlıkların olduğu yerleri gezer, vuku bulan olayları bilirsen tanırsın!" demişti ve örnek olarak AKV'nin hemen yan sokağındaki Suphi Paşa Konağı'nın tarihçesini anlatmıştı. Bu binanın önünden kaç kez geçmişimdir, bilmiyorum. Meğerse burası bir zamanlar Jön Türkler'in gizli karargâhı imiş. Burada toplanırlar, bildirileri vs. burada hazırlarlar imiş! Tabii bu tür yaşanmışlıkları bilince, gezip görmenin tadı bir başka oluyor! Cevat abi, özellikle de İstanbul'un bu şekilde gezilmesi gerektiğini hep söylerdi (bu izahtan sonra binanın önünde bir fotoğraf çektirmeyi de ihmal etmedim tabii ki!) Aslında ben "gezmek nasıl olur?" meselesinin farkına bir Brüksel ziyaretimde varmıştım. Orada birçok yeri yaşanmışlıklarıyla anlatan mihmandar nihayet tarihi vasfı olan büyük meydandaki bir kafeyi gösterip "İşte Marx *Komünist Manifesto*'yu burada yazdı. İsterseniz 150 Euro ödeyerek onun oturduğu masada fotoğraf çektirebilirsiniz!" demişti. Tabii kafiledeki hiç kimse cesaret edip de o masada oturmayı isteyememişti! Daha sonra bir başka ziyaretimde Cevat abi, "Müsait bir vakitte İstanbul'u sana gezdirebilirim." diye teklifte bulundu. Ama bir şartı vardı: En az on gün veya iki hafta ayırmam gerekiyordu. Tabii ben o zamanı hiç bulamadım! Benim yapmayı istediğim fakat bir türlü yapamadığım işlerden biri de Cevat abi ile yapmayı düşündüğümüz bu gezidir.

Cevat abiyle çok hatıralarım var ve tabiatıyla bu kısa yazıda hepsini anlatamıyorum. Ama birinden bahsedebilirim: Malumunuz, bendeniz "düşüncenin okullaşması" meselesini çok önemsiyorum. İlk kez 2000 yılında (*İktibas* dergisinde) kamuoyunun gündemine taşıdığım mevzuyu, 2008 yılından beridir çeşitli platformlarda yoğun biçimde işlemeye çalışıyorum. Bu amaçla birçok konferans verdim, tebliğler sundum, video çekimleri yaptım ve bir de özel olarak manifesto mahiyetli bir kitap (*Düşüncenin Okullaşması*) yazdım.[1] Bu eserin yazım süre-

1 Talat Özhan, konuyla ilgili olarak benimle kapsamlı bir söyleşi yaptı ve *Gelecek İçin Manifesto* adlı bu kitap da

Beyza Atalar, Kürşad Atalar, Şemseddin Özdemir, Cevat Özkaya (9 Ağustos 2025 Cumartesi, AKV)

ci ise şöyle gelişti: Benim zaten öteden beri bir gözlemim vardı; çağdaş dönemde Müslümanların gösterdiği birçok çabadan istenen sonuç alınamıyordu. Özellikle de örgütlü yapılar olarak İslâmî hareketler bir tıkanmışlık hâli yaşıyordu. 2005-2006 yıllarından itibaren bu sorunun nasıl çözüleceğine dair bir arayış içerisine girdim ve nihayet bende bir kanaat oluştu. Birkaç yıl, bu kanaatimi gözden geçirmekle geçti. 2011 yılında, Türkiye'de fikriyatın gelişmesine önemli katkıları olan isimlere düşüncelerimi açmaya karar verdim. Bu amaçla birçok kişiyle görüşmeler yaptım. Bunların içinde Atasoy Müftüoğlu, Abdurrahman Arslan ve Cevat Özkaya ile gerçekleştirdiğim görüşmelerin benim için özel bir önemi vardı. Cevat abi ile olan görüşmede yanımızda Şemsettin Özdemir abi de vardı. Çünkü kendilerinin fikrî konulardaki liyakatlerine şahittim. Her biriyle de yaklaşık üç saat süren özel görüşmeler yaptım ve çözüm önerimi kendilerine sundum.

İlmî yetkinlik konusunda genel olarak Müslümanların zaafları bulunduğu hususunda her üçü de benimle hem fikir idiler. Ama Atasoy abi, çözüm için "okullaşma"dan önce "fikrin özgürleşmesi" gerektiğine vurgu yapıyordu. Abdurrahman abi "âlimin ilminin şehidin kanından daha değerli olduğu" konusunda benimle aynı görüşteydi. Cevat abi de fikriyatın gelişmesi yönünde hâlâ yayın faaliyeti bağlamında yapılması gerekenler olduğunu düşünüyordu. Okullaşma için önerdiğim projenin ise çok maliyetli olacağını ve bunun gerçekleşebilmesi için ciddi bir hami bulunması gerektiğini söyledi. Cevat abi bu konuda haklıydı. Benim de böyle bir imkânım yoktu. Bu üç görüşmeden sonra diğer bazı değerlendirmeleri de dikkate alarak kitabımı yayımlamaya karar verdim. Tabii ki Pınar Yayınları'ndan! Kitapta önerdiğim çözüm, kamuoyunda belirli bir makes buldu, çeşitli platformlarda değerlendirme yazıları yayınlandı ama özellikle de "düşünce"den önce "örgütlenme"yi gerekli gören aktivist gruplar öneriye ya karşı çıktılar ya da kayıtsız kalmayı tercih ettiler. Geçen zaman içerisinde, konuyu gündemde tutmak için çabalarımı sürdürdüm. Bir ara *İktibas* dergisinden Tarık Özkan konuyu gündemleştirmek için bir öneri getirdi ve bir çalıştay yapılmasını teklif etti. 2008 yılının Ekim ayında *İktibas*'ın Ankara'daki bürosunda gerçekleşen çalıştayda konu enine boyuna tartışıldı. Cevat Özkaya, Atasoy Müftüoğlu, Hayri Kırbaşoğlu, Ümit Aktaş, Murat Kirişçi, Mehmet Durmuş, Hüseyin Alan gibi camiamızda tanı-

Pınar Yayınları'ndan 2015'te çıktı.

nan isimlerin katıldığı çalıştay oldukça verimli geçti ve *İktibas* bu çalıştayın özetini bir sonraki sayıda yayımladı.[2] Cevat abi, bu çalıştayda da konuya genel olarak olumlu bakan bir konuşma yaptı. Önerime hem kitabımı yayımlayarak hem de çalıştaya bizzat katılarak destek veren merhum Cevat abiye minnettarlığımı bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Cevat abi ile yayın dünyasının problemleri konusunda da zaman zaman konuşurduk. Malum, Türkiye'de sol yayıncılık öteden beri hem içerik hem de teknik açıdan genel olarak daha iyidir. "İslâmî yayıncılık" diye adlandırılan kesim ise bu konuda henüz yeni sayılır. O yüzden gerek telif gerekse tercüme eserler konusunda sıkıntıları çoktur. Yayıncılık konusunda belirli bir standardı tutturmasına rağmen Pınar Yayınları dahi bunun istisnası değildir. Mesela yıllar önce Ankara AKV'nin düzenlediği bir piknikte Cevat abinin bu konudaki serzenişlerini unutamıyorum. Özellikle de tercüme eserlerde yaşadıkları sıkıntıları dile getiren Cevat abi, orada süresinde teslim etmeyen, yaptığı tercümeyi el yazısı ile gönderen, imla kurallarına dahi dikkat etmeyen vs. mütercimlerden şikâyetçi olmuştu. Bu arada beni de mahcup etmişti. Şöyle ki: Konuşmasının sonunda "Tercüme dediğin, Kürşad'ın yaptığı gibi olur. Gönderdiği metni noktasına virgülüne dokunmadan baskıya gönderebilirsiniz." demişti de ben kendisine teşekkür etmek yerine "estağfirullah" demeyi tercih etmiştim. Malum bir dönem ben de *İktibas* dergisi ve Anlam Yayınları vesilesiyle yayıncılık dünyasının içinde bulunmuştum. O yüzden hem genel olarak yayıncılığın hem de özel olarak "İslâmî yayıncılık" olarak adlandırılan yayın faaliyetinin sıkıntılarından haberdarım ve Cevat abinin bu konudaki serzenişlerinin haklı olduğunu düşünüyorum. Malum, son zamanlarda yayın dünyası (özellikle de dinî yayıncılık) büyük sıkıntılar yaşıyor. Cevat abi, içine girilen bu krizden nasıl çıkılabileceğine dair yeni arayışlar içerisindeydi. Arzuladığı şey, özetle, profesyonelleşmek idi. Mesela, artık Batı'da olduğu gibi, yazar bazlı çalışmak gerektiğini düşünüyordu. Bunlar arasında teknik kalitenin yükseltilmesi de vardı. Ben ise "düşüncenin okullaşması" bağlamında "klasikler"in önemine vurgu yapıyor ve belirli bir düzen içerisinde bu eserlerin yeniden ve temiz bir tercüme ile yayınlanmasının önemine dikkat çekiyordum. Bana bir gün "Bu konuda bana bir liste hazırla!" dedi, ben de epeyce uzun bir liste hazırladım. Ama tabii bu tür yayıncılığın ciddi bir maliyeti var. İstediğiniz standartta klasikleri yayınlamak için bazen devlet desteği bile yeterli olmuyor. Türkiye İş Bankası Kültür veya Kültür Bakanlığı'nın yayınlarına bakılabilir. Çünkü burada teknik kalitenin yanında mütercim tercihinin de önemi var (mesela bir sosyoloğun eserini bir ilahiyatçıya tercüme ettirmemek gerekir!). Batı'dan veya Müslüman kültüründen birçok klasik eser çeşitli yayınevlerinden yayımlanıyor ve bu iyi bir şey. Ama bunun profesyonelce yapıldığını hâlâ göremiyoruz. Cevat abiyle son zamanlarda yaptığımız görüşmelerde Türkiye'deki yayıncılığın artık bu standartları yakalaması gerektiğini sürekli vurguladığını hatırlıyorum ve ben de onun bu görüşüne katılıyorum.

Ama tabii bir de takdir var. İnsan hayatta birçok şeyi yapmak istiyor ama bunların ancak belirli bir kısmını yapabiliyor. Cevat abi işini iyi yapan biriydi. O yüzden Pınar Yayınları, camiamızda çıtayı yüksek tutan yayınevleri listesinin hep başlarında yer aldı. Cevat abi, daha fazlasını da yapardı. Ama ömrü vefa etmedi. Ben kendisine Rabbimizden rahmet ve mağfiret diliyorum. Camiamızın cefakâr, dürüst, birikimli insanlarından biriydi. Kendisiyle sert bir tartışma yaptığımızı hiç hatırlamıyorum. Elbette anlaşamadığımız hususlar oluyordu. Ama benimle veya bir başkasıyla yaptığı tartışmalarda hiçbir zaman savunma mekanizması geliştirip kendi pozisyonunu haklı çıkarmaya çalıştığını hatırlamıyorum. Karşısındakini dikkatle dinleyen biriydi Cevat abi. Hemen her kesimden insanla görüşebildiği için de ufuk genişliğine sahipti. Evet, camiamız önemli bir ismini kaybetti. Hepimizin başı sağ olsun.

2 Bu çalıştayda yapılan konuşmaların tam metnini, *dusunceninokullasmasi.com* sitesinde bulabilirsiniz.